

განათლების რეფორმა საქართველოში და ქართული სამეცნიერო პედაგოგიკური ჟურნალის დაარსების აუცილებლობა

იმერი ბასილაძე¹, ვლადიმერ ადგიშვილი²

¹პროფესორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

²ასოც. პროფესორი. აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ანოტაცია:

ჩვენ დღეს განათლების სისტემაში არსებულ უამრავ პრობლემათაგან რამდენიმე პრობლემას წარმოვაჩინეთ. ვფიქრობთ, რომ ამ პრობლემათა მოგვარებას, გარკვეულ წილად, ხელს შეუწყობს ქართული სამეცნიერო პედაგოგიკური ჟურნალის დაარსება, რომელშიც კრიტიკულად იქნება განხილული, გაანალიზებული და წარმოჩენილი განათლების სისტემაში არსებული პრობლემები.

ჩვენი შეხედულებით, ასეთი ჟურნალი უნდა დაარსდეს ქუთაისში, რომლის სახელწოდებაც იქნება „ოჯახი, სკოლა, უნივერსიტეტი“.

ჟურნალის დაარსების ორგანიზატორები იქნებიან ქუთაისში მოღვაწე პედაგოგები და მის საქმიანობაში ჩაერთვება მთელი საქართველოს ინტელიგენცია, ვისთვისაც ძვირფასია „ახალი ტიპის ქართველის“ აღზრდის სამშვილიშვილო საქმე.

ჟურნალი „ოჯახი, სკოლა, უნივერსიტეტი“ გამოვა შემდეგი პროგრამით: სწავლებისა და აღზრდის საკითხები, სკოლა და ოჯახი, ჩვენი სკოლა, უცხოეთის სკოლა, წარსულის ფურცლები, უმაღლესი სკოლა, პრაქტიკა და გამოცდილება, სასკოლო სახელმძღვანელოები, მინდა აზრი გამოვთქვა, საბავშვო ნაწარმოებები, კრიტიკა და ბიბლიოგრაფია.

საკვანძო სიტყვები: განათლება, გლობალიზაცია, ოჯახი, უნივერსიტეტი

მეოცე საუკუნის მეორე ნახევარში სასკოლო განათლების სისტემაში რამდენჯერმე განხორციელდა რეფორმა, რომელიც უშედეგოდ დასრულდა. გამონაკლისი, ჩვენი აზრით, არც ამ ბოლო დროს განხორციელებული რეფორმაა, რომელსაც ძალზედ მძიმე შედეგები მოჰყვა - დაინგრა როგორც საშუალო, ისე უმაღლესი განათლების სისტემა.

განათლების სისტემის დანგრევის, განათლების ხარისხის დაცემის მიზეზი, ვფიქრობთ, არის არა განათლების სისტემა, პედაგოგიური კოლექტივები, არამედ „საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ“ და „უმაღლესი განათლების შესახებ“.

ბუნებრივია, თითოეულ ჩვენგანში ჩნდება კითხვა - რა იყო ამ უშედეგობის მიზეზი? მიზეზი, ჩვენი აზრით, ძალზედ ბევრია, მაგრამ განვიხილავთ რამდენიმეს:

1. მეცნიერ-პედაგოგთა ნოვატორული იდეების მიზანშეუწონლობა მაშინდელ პოლიტიკურ სისტემასთან;
2. საფუძველი გამოეცალა ტრადიციულ სკოლას;

The 2nd Teacher Conference “University and School”(Problems of Teaching and Education)
6-7 June, 2014. Materials

3. ყველა სარეფორმო დოკუმენტმა უარყო პედაგოგიკა, როგორც მეცნიერება და როგორც საშუალო, ისე უმაღლეს სკოლას წაართვა აღმზრდელობითი ფუნქცია;

4. გაწყდა კავშირი ოჯახს, სკოლასა და უნივერსიტეტს შორის, უგულბლყეს პროფესიონალ მეცნიერ-პედაგოგების რჩევები;

5. გლობალიზაციის პირობებში სწორად ვერ განვსაზღვრეთ, როგორი ადამიანი უნდა აღზარდოთ;

6. ქვეყანაში არ არის ისეთი ქართული სამეცნიერო-პედაგოგიკური ჟურნალი, რომელიც საზოგადოებას სწორად განუმარტავდა საქართველოში განათლების სისტემაში არსებულ პრობლემატიკასა და მომავალ პერსპექტივებს.

ჩვენ შევეცდებით მოკლედ ავხსნათ ზემოთ ჩამოთვლილი მიზეზები:

1. მეოცე საუკუნეში განხორციელებული რეფორმების წარუმატებლობის მიზეზი ის იყო, რომ რეფორმატორული იდეები მიუღებელი აღმოჩნდა მაშინდელი პოლიტიკური ხელმძღვანელობისათვის;

2. განათლების სისტემაში მიმდინარე ცვლილებების გათვალისწინებასთან ერთად, პროცესი, ჩვენი აზრით, უნდა დაეფუძნოს ქართულ ეროვნულ ფასეულობებს, გავითვალისწინოთ მემკვიდრეობითობის პრინციპი, მაგრამ განათლების სისტემის გარდაქმნის პროცესი არ უნდა დარჩეს მხოლოდ ეროვნულ ჩარჩოებში. უნდა გავითვალისწინოთ მსოფლიო პროცესები, გლობალიზაცია, დემოკრატიზაცია და ტექნოლოგიების სწრაფი განვითარება.

შევქმნათ ისეთი განათლების სისტემა, რომელიც მასწავლებლისა და მოსწავლის ინდივიდუალურ და ერთობლივ შემოქმედებითობას დაეფუძნება და მოსწავლეთა ინტერესებით იქნება ნაკარნახევი;

3. ამჟამად მოქმედმა „საქართველოს კანონმა ზოგადი განათლების შესახებ“ და „უმაღლესი განათლების შესახებ“ უარყო პედაგოგიკა, როგორც მეცნიერება, მისი მიღწევები სწავლებისა და აღზრდის საკითხებზე. ჩვენი აზრით, ბოლო ოცი წლის განმავლობაში გატარებული რეფორმები არის სხვათაგან თავსმოხვეული, რასაც ხელი შუწყო ქვეყნის პოლიტიკურმა ელიტამ, განათლების დარგის ახლად გამოჩეკილმა ხელმძღვანელებმა. ფაქტობრივად გაუქმდა პედაგოგიური აზროვნების ეროვნული ცენტრი - იაკობ გოგებაშვილის სახელობის პედაგოგიკის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი.

თუ გვინდა სწორად გადავწყვიტოთ კონკრეტული პედაგოგიური პრობლემები - რა ვასწავლოთ?, როგორ ვასწავლოთ? და როგორ აღზარდოთ? და ა.შ. ამის გასარკვევად ფუნდამენტური პედაგოგიკური კვლევაა საჭირო, ხოლო ამისათვის კი - სულ ცოტა: ა) პედაგოგიკის სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტს მიეცეს სრული ფუნქციური დატვირთვა, ბ) აღდგეს პედაგოგიური უნივერსიტეტები, რაც ქვეყანას დაეხმარება იმაში, რომ პედაგოგიკის მეცნიერებამ, მასწავლებელმა საზოგადოებაში დაიბრუნოს კუთვნილი ადგილი.

სკოლას წაართვეს აღმზრდელობითი ფუნქცია. საკანონმდებლო აქტებიდან ამოიღეს ტერმინი „აღზრდა“ და იგი „განვითარებამ“ შეცვალა. არადა, დასაბამიდან აღზრდა სკოლის უმთავრესი ფუნქციაა. აღზრდის გარეშე ადამიანის მოდგმა სოციალურ არსებად ვერ იქცევა. ჩვენ აქ კვლევის ფორმატიდან გამომდინარე არ შევუდგებით აღზრდის მიზნების და ამოცანების დახასიათებას. მხოლოდ აღვნიშნავთ, რომ ის არის მიზანმიმართული პროცესი და

ემსახურება პიროვნების გონებრივად, ზნეობრივად, ფიზიკურად და ესთეტიკურად ჩამოყალიბებას. ამავ პერიოდში სკოლამ უარი თქვა - აღზრდის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ელემენტზე - შრომით აღზრდაზე. ამას დაემატა პატრიოტული აღზრდის უარყოფა. მაგალითისათვის ისიც კმარა, რომ სტუდენტთა გარკვეული ნაწილი სპეციალურად ტოვებს საგნებს (კრედიტებს) აუთვისებელს, იღებს დამატებით სემესტრებს და თავს აცილებს სამხედრო სავალდებულო-სამსახურში წასვლას. ე.ი. შეგნებულად უარს ამბობს სამშობლოს დაცვაზე.

შემოდებული იქნა თორმეტწლიანი სასკოლო განათლება. მისი შემოდების აუცილებლობა არავის დაუსაბუთებია, არადა მეთორმეტე კლასმა როგორც კი ფუნქციონირება დაიწყო, მაშინვე ნათელი გახდა, რომ მეთორმეტე კლასს არავითარი საჭიროება არ ჰქონდა.

განათლების მაშინდელმა მესვეურებმა უბრალოდ, მარტივად დაადგინეს ექვსი წლის ნაცვლად სასკოლო სწავლება ხუთი წლის ასაკში დაეწყოთ. არადა, კარგა ხანია დადგენილია, რომ სწავლის დაწყების ასაკი ჩვენს რეგიონში ექვსი წელია.

4. ბავშვის აღზრდა მრავალმხრივი პროცესია. იგი პიროვნების მიერ ქცევისა და მოქმედების გარკვეული სისტემის, ნორმებისა და ფასეულობების ათვისების პროცესია, რომელიც აძლევს მას საზოგადოების ღირსეული წევრობის უფლებას.

დღეს ადგილი, სადაც მეცნიერულად დასაბუთებულად შეიძლება წარიმართოს მოზარდის სოციალიზაცია, სკოლაა, ხოლო ის უჯრედი, სადაც ფეხს იდგამს ბავშვი და იწყებს სამყაროს შეცნობას - ოჯახი, რომლის გავლენა ხშირად ვერ არის მიმართული სახელმწიფოს ეროვნული განათლების პოლიტიკისაკენ. აქედან გამომდინარე, სკოლისა და ოჯახის პედაგოგიური თანამშრომლობა, ყოველთვის და განსაკუთრებით დღეს, აქტუალურია. იგი ბავშვის აღზრდის მართებულად წარმართველი ძალაა. პედაგოგიკა კი ყოველთვის აღიარებდა და აღიარებს გარემოს როლს პიროვნების ფორმირებაში.

დღევანდელი ოჯახები განსახვავდებიან ერთმანეთისაგან როგორც სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობით, ისე ფსიქოლოგიური თვალსაზრისით. სულ უფრო და უფრო აღინიშნება სწრაფვა ნუკლეარული ოჯახისაკენ. ბებია-ბაბუას განცალკევებისაკენ, რაც ამორებს მოზარდს გამოცდილებასთან, დაგროვილ ცოდნა-სიბრძნესთან, ზნეობრივ ურთიერთობებთან და ჩვევებთან.

ბავშვის ჰარმონიული აღზრდა შესაძლებელია სკოლის პედაგოგთა მიერ მშობლებთან და ოჯახთან წარმართული მუშაობით. აღვადგინოთ აღზრდებლობითი მუშაობა სკოლაში. სკოლის მუშაობის ცენტრში დავაყენოთ ბავშვის პიროვნება. სკოლის ფსიქოლოგებმა უნდა შეისწავლონ ბავშვის ინტერესები.

ჩვენ მიერ რეგიონში ჩატარებული გამოკითხვებით, თუ ვინ არის პასუხისმგებელი მომავალი თაობის აღზრდაზე, გამოკითხულთა უმრავლესობა პასუხობს - ოჯახი და სკოლა. არადა, დღევანდელი მონაცემებით, სკოლასა და ოჯახს შორის ურთიერთობა მჭიდრო ხასიათს არ ატარებს. უფრო მეტიც, ის ფორმალური ხასიათის მატარებელია. ზოგადად მშობელს სკოლის იმედზე ჰყავს ბავშვი მიტოვებული.

ასეთ კრიზისულ მდგომარეობას ისიც დაემატა, რომ სკოლაში მასწავლებლად უნივერსიტეტიდან მიდის კურსდამთავრებული, რომელსაც არ აქვს პედაგოგიური განათლება

The 2nd Teacher Conference “University and School”(Problems of Teaching and Education)
6-7 June, 2014. Materials

მიღებული, რაც კიდევ უფრო აძლიერებს პრობლემას - კავშირს უნივერსიტეტსა და სკოლას შორის.

ჩვენი აზრით, შეუძლებელია აღზრდის პრობლემების ოჯახში, სკოლასა და უნივერსიტეტში ცალ-ცალკე განხილვა და გადაწყვეტა, რადგან ყველა შემთხვევაში პროცესების ფორმირების პროცესთან გვაქვს საქმე.

სკოლისა და ოჯახის ერთობლივ მუშაობაში უნდა ჩაერთონ უნივერსიტეტის მეცნიერ-პედაგოგები და სწორედ მათ გასცენ კვალიფიციური რჩევები. უნივერსიტეტმა უნდა აღზარდოს მასწავლებელი და განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციოს მშობელთა პედაგოგიზაციის საქმეს, მათში ელემენტარული პედაგოგიური კულტურის ამაღლებას.

მიგვაჩნია, რომ ოჯახმა, სკოლამ და უნივერსიტეტმა ერთობლივი მუშაობა უნდა აწარმოონ „სრულყოფილი მამულიშვილის“ აღზრდა-განათლებისათვის.

5. თანამედროვე სკოლამ თავის მიზნად დაისახა მსოფლიო მოქალაქის აღზრდა, რომელიც მხოლოდ ისეთ ღირებულებებზე უნდა აღიზარდოს, რომ არ იცნობდეს საკუთარ ისტორიულ ტრადიციებს, მოწყდეს ისტორიულ ფესვებს. ასეთი მოქალაქე კი ეროვნული ქართული სახელმწიფოს მშენებლად ვერ გამოდგება.

მიგვაჩნია, რომ სახელმწიფო ინტერესებიდან გამომდინარე უნდა განვსაზღვროთ მიზანი, თუ როგორი ადამიანის აღზრდა გვსურს. ამ მიზანში უნდა ჩავდოთ პატრიოტული მუხტი, რომელიც ქვეყნის სახელმწიფოებრივი შენებისა და განვითარებისათვის იქნება მისაღები. ამ მიზნის მისაღწევად უნდა შეიცვალოს ეროვნული სასწავლო გეგმა, სკოლისა და მოსწავლისადმი სახელმწიფო და საზოგადოებრივი დამოკიდებულება, მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი. მასწავლებლის პროფესია უნდა გახდეს პრივილეგირებული პროფესია, მასწავლებლის ანაზღაურება უნდა გაიზარდოს ისე, რომ მიუახლოვდეს მსოფლიოს მოწინავე ქვეყნების მასწავლებლის ხელფასის დონეს. უნდა შეიცვალოს მასწავლებელთა მომზადებისა და კვალიფიკაციის ამაღლების არსებული სისტემა. გაიზარდოს პედაგოგიური პრაქტიკის როლი, შეიცვალოს პედაგოგიური პრაქტიკის სტრუქტურა, შინაარსი და პედაგოგიური პრაქტიკის ჩატარების მეთოდიკა, თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისად.

ჩვენი აზრით, რომ გადაურჩეს ქართველი ერი გლობალიზაციის მძაფრ შეტევას, ქვეყანას სჭირდება ისეთი განათლების სისტემის დანერგვა და განხორციელება, რომელიც დაეფუძნება პედაგოგიკისა და სწავლა-აღზრდის ფასდაუდებელ მემკვიდრეობას და იმ უცხოურ სისტემებს, რომელიც მისაღები იქნება საქართველოსათვის. პირველ რიგში, ყურადღება უნდა მიექცეს სწავლების აღმზრდელობითი გზების ძიებას.

დღეს განათლების სისტემის ჩინოვნიკები ნაკლებად ზრუნავენ ბავშვებზე, რადგან მასწავლებლად აჰყავთ სამსახურში ნებისმიერი და არ ფიქრობენ, რომ ბავშვის აღზრდაზე უფრო დიდი ხელოვნება არ არსებობს.

6. ჩვენ დღეს, განათლების სისტემაში არსებულ უამრავ პრობლემათაგან, რამდენიმე პრობლემა წარმოვაჩინეთ. ვფიქრობთ, რომ ამ პრობლემათა მოგვარებას, გარკვეულ წილად,

ხელს შეუწყობს ქართული სამეცნიერო პედაგოგიკური ჟურნალის დაარსება, სადაც კრიტიკულად იქნება განხილული, გაანალიზებული და წარმოჩენილი ყველა პრობლემა.

უფრო სრულყოფილად რომ წარმოვაჩინოთ პრობლემა მკითხველისათვის, მცირეოდენ ექსკურსს გავაკეთებ ქართული პედაგოგიური პრესის ისტორიიდან.

საქართველოში პირველი პედაგოგიური ბეჭდვითი ორგანო ჟურნალი „განათლება“ გამოვიდა (1908-1921 წწ.). ბუნებრივია, მას არ შეეძლო მოზარდი თაობის სწავლებისა და აღზრდის ყველა მხარე სათანადო სისრულით გაეშუქებინა. იმ პირობებში, როცა სასკოლო ასაკის ბავშვთა უმრავლესობა სკოლის გარეთ იყო დარჩენილი, დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა საოჯახო აღზრდის საკითხების შესწავლა-განხილვას. სწორედ ამ ამოცანის განხილვა დაისახა მიზნად ჟურნალმა „სკოლა და ოჯახი“, რომელიც 1916 წლის 10 აპრილს გამოვიდა ქუთაისში.

საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგი წლების განმავლობაში გამოდიოდა სამეცნიერო პედაგოგიური ჟურნალი „სკოლა და ცხოვრება“, რომელიც ღირსეულად ასრულებდა თავის მისიას მომავალი თაობების ფორმირების საქმეში. XX ს-ის 90-იანი წლებიდან ჟურნალი გაუქმდა. გამოვიდა ახალი ჟურნალები: „საზრისი“, „ინტელექტი“, „მეცნიერება და ცხოვრება“, „მასწავლებელი“.

მიგვაჩნია, რომ ჩვენ მიერ ახლად დასახელებული ჟურნალები სრულად ვერ პასუხობენ ზემოთ არსებულ პრობლემებს, ვინაიდან ისინი მხოლოდ პედაგოგიურ პრობლემებს არ განიხილავენ. ზოგი მათგანი დღევანდელი პოლიტიკური კურსით განიხილავს აღზრდისა და სწავლების პრობლემებს.

ჩვენ გამოვიკითხეთ დასავლეთ საქართველოს მასწავლებელთა გარკვეული ნაწილი. გამოკითხვამ დაადასტურა, რომ საჭიროა ისეთი სამეცნიერო-პედაგოგიური ჟურნალის დაარსება, რომელიც განიხილავს დღეს არსებულ პრობლემებს სწავლა-აღზრდის საქმეში.

ჩვენი შეხედულებით, ასეთი ჟურნალი უნდა დაარსდეს ქუთაისში, რომლის სახელწოდება იქნება „ოჯახი, სკოლა, უნივერსიტეტი“.

ჟურნალის დაარსების ორგანიზატორები იქნებიან ქუთაისში მოღვაწე პედაგოგები და მის საქმიანობაში ჩაერთვება მთელი საქართველოს ინტელიგენცია, ვისთვისაც ძვირფასია „ახალი ტიპის ქართველის“ აღზრდის საშვილიშვილო საქმე.

ჟურნალი ამოცანად არ ისახავს, მხოლოდ საოჯახო და სასკოლო აღზრდის საკითხების მეცნიერულ-პედაგოგიური ცოდნის ქვეყანაში გავრცელებას, არამედ მასწავლებელთა თეორიულ-პედაგოგიური მომზადების დონის ამაღლებას და ამით იმ წინააღმდეგობის შევსებას, რომელიც არსებობს სკოლას, ოჯახს, უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის. ჟურნალი საშუალებას მოგვცემს სკოლის მასწავლებლების დაახლოებისა და მათი პრობლემის, სატკივარის გადმოცემა-გაზიარებისა პედაგოგიურ ასპარეზზე.

ჟურნალი „ოჯახი, სკოლა, უნივერსიტეტი“ გამოვა შემდეგი პროგრამით: სწავლებისა და აღზრდის საკითხები, სკოლა და ოჯახი, ჩვენი სკოლა, უცხოეთის სკოლა, წარსულის ფურცლები, უმაღლესი სკოლა, პრაქტიკა და გამოცდილება, ინოვაციებისა და სწავლების ახალი ტექნოლოგიები, სკოლის, ოჯახის, საზოგადოების და ეკლესიის როლი აღზრდაში, მშობელთა პედაგოგიზაცია, სასკოლო სახელმძღვანელოები, მინდა აზრი გამოვთქვა, საბავშვო ნაწარმოებები, კრიტიკა და ბიბლიოგრაფია.

ლიტერატურა:

1. ბასილაძე ი., სოხაძე ნ., ქრისტიანული აღზრდა ოჯახში. ოჯახი - მცირე ეკლესია, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საერთაშორისო რეცენზირებადი და რეფერირებადი ჟურნალი „მეცნიერება და ცხოვრება“-№ 2 ,თბილისი, 2010 წ.
2. ბასილაძე ი., „ახალი ტიპის ქართველის“ აღზრდის პრობლემა დიმიტრი უზნაძის პედაგოგიკურ ნააზრევში,აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მოამბე №1, ქუთაისი, 2013.
3. ცუცქირიძე ზ., საქართველოში დაგეგმილი სასკოლო რეფორმის საბედისწერო ორიენტაციები, სამეცნიერო-საზოგადოებრივი ჟურნალი, სამი საუნჯე , №4, თბილისი. 2013 წ.